Työmarkkinat/Sosiaali- ja terveyspolitiikka
Vesa Rantahalvari

8.10.2015

HALLITUKSEN ESITYS VALTION TALOUSARVIOKSI 2016 JA VALTIONEUVOSTON SELONTEKO JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2016–2019

1. Budjetti ja julkisen talouden suunnitelma luovat edellytyksiä kasvulle ja työllisyyden parantumiselle

Julkisen talouden kuntoon saattaminen on hallituksen yksi tärkeimmistä tehtävistä. Hallituksen linjaukset velkaantumisen hillitsemisestä ja kasvun tukemisesta rakenneuudistuksilla ja kilpailukykyä korjaavilla toimilla ovat oikeita.

On myönteistä, että julkisen talouden alijäämää ja velkasuhteen kasvua ei yritetä korjata ensisijaisesti verotusta kiristämällä. Verotusta kiristettiin tuntuvasti edellisen hallituksen aikana. Suomen kokonaisveroaste on jo nyt EU-maiden korkeimpia. Verotuksen lisäkiristäminen heikentäisi Suomen talouden kasvunäkymiä.

Julkisen talouden leikkauspaineista huolimatta on kiirehdittävä hallitusohjelmaan kirjattujen, kasvua tukevien kärkihankkeiden valmistelua. Kärkihankkeilla on pyrittävä rakenteiden uudistamiseen ja korkean arvonlisän toimintojen kehittämiseen.

Konkreettisia päätöksiä ja käytännön toimia tarvitaan nopeasti, sillä talouden käänteestä ei näy vieläkään merkkejä. EK:n elokuussa julkistetun suhdannebarometrin mukaan ainoastaan rakentamisessa odotetaan pientä parannusta suhdanteisiin vuoden 2015 jälkipuoliskolla. Teollisuudessa ja palveluissa vaisu suhdannevaihe jatkunee vuoden loppupuolelle.

Hallituksen esittämät ja linjaamat leikkaukset ovat monille kipeitä. Ne ovat kuitenkin välttämättömiä kasvuedellytysten kannalta. Talouden suunta on saatava kääntymään hyvissä ajoin ennen väestön ikääntymisen aiheuttamaa menojen rajua kasvua.

Hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksellä julkisen talouden kestävyyttä ei varmisteta. Paljon muutakin tarvitaan. Rakenneuudistuksissa

ja kilpailukykyä parantavassa työelämäpaketissa on onnistuttava, jotta talous ja työllisyys saadaan käännettyä kasvuun.

2. Huomioita eräistä yksityiskohdista

Verotuksen keventäminen työtulovähennyksellä on myönteistä. Ylimmän pääomatuloveroprosentin ja niin sanotun solidaarisuusveron alarajan laskeminen kiristävät verotusta ja ovat vastoin hallituksen omaa ohjelmaa. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa hallituksella ei ilmeisesti ollut muita vaihtoehtoja.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahojen leikkaukset ovat ongelmallisia, sillä ne hidastavat uusien tavaroiden ja palvelujen kehittämistä ja viennin kasvua tulevaisuudessa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukia, erityisesti Tekesin avustuksia, on pidetty eri arvioissa hyödyllisinä tukina niiden ulkoisvaikutusten ja uudistavan luonteen johdosta.

Hallitus olisi voinut olla esittämäänsä rohkeampi monissa muutoksissa. Nämä liittyvät muun muassa eräisiin vaikuttavuudeltaan vaatimattomaksi todettuihin järjestelmiin (vuorotteluvapaa ja palkkatuki) ja työttömyysturvaan. Työttömyysturvan rahoituksellinen ongelma on yksinkertaisesti niin suuri, että hallituksen linjaama säästö ei riitä vakauttamaan työttömyysturvan rahoitusta ja vaikuttamaan riittävästi maksutason palauttamiseen työllisyyden edistämisen kannalta siedettävälle tasolle. Säästötoimia olisi voinut kohdistaa esitettyä enemmän myös eräille sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan laitoksille.

Työvoimahallinnon uudistamisen kärkihanke on kannatettava. Työnetsintäpalkkio ja yksityisten työvoimapalvelujen hyödyntämisen lisääminen ovat oikeita toimia työvoimapalvelujen ajantasaistamisessa. Vaikeasti työllistyvien työvoimapalvelujen siirto kuntien vastuulle on nykyinen kuntarakenne huomioon ottaen epäilyttävä hanke.

Kansallinen tulorekisterihanke on myös tarkoituksenmukainen, koska sillä pyritään vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa. On syytä muistaa, että hallinnollisen taakan keventäminen ei onnistu pelkästään tietoteknisillä ratkaisuilla, vaan se edellyttää muutoksia myös sosiaalivakuutuslainsäädäntöön, jossa on säädetty vakuutusmaksuihin ja etuusiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Nykymuodossaan ne eivät mahdollista automatisoitiin perustuvaa tiedonvaihtoa, joka poistaisi tarpeet kysyä ja toimittaa tietoja vakuutusmaksujen ja etuuksien määräämiseksi.